

- d) deschiderea pentru noile idei și a opiniilor diferite.
- e) susținerea opiniilor proprii prin fundamentare și întemeiere
- f) capacitatea de a analiza viziunile proprii în mod organizat [2, 52]

Procesul gândirii active presupune includerea subiectului în acțiune, inițiativă, perseverență în cercetare. Abilitatea de a analiza organizat viziunile proprii este identică cu abilitatea de a participa într-o discuție ideală.

Într-o discuție ideală partenerii încearcă să se asculte și să se înțeleagă unii pe alții, propun spre discuție probleme importante despre obiectul discutat și caută soluțiile potrivite.

Scopul-țintă al lor este aprofundarea în cercetarea obiectului propus, dar nu în argumentarea justetei propriului punct de vedere sau a injustetei opiniei celuilalt.

Bibliografie

1. Алексеев А.П. Аргументация. Познание. Общение. М.МГУ, 1991
2. Chatee D. Thinking Critically, Boston, 1985

DIN NOU DESPRE EDUCAȚIE: JOHN DEWEY

ANTOCI ARINA
 Conf.univ. UASM
 SCOBIOALĂ NADEJDA
 Lector superior UASM

Opera vastă a lui Dewey poate fi examinată din multe perspective, în lucrarea de față am considerat că cel mai relevant aspect ar fi cel antropologic, analiza naturii umane ar reprezenta modalitatea cea mai potrivită de a ne apropria de termenii specifici ai lui Dewey. Trei elemente importante pot fi evidențiate în acest sens: **omul**, produs al procesului evolutiv, **omul social** și **omul**, ființă care rezolvă probleme.

Inspirat de Darwin, Dewey a fost de părere că omul este rezultatul evoluției, la fel și instituțiile, obiceiurile noastre au cunoscut un lung proces evolutiv. Acest proces nu are un scop definit, nu putem căuta un bun absolut, de aceea sarcina omului este să încerce maximizarea adevărului și a fericirii. Dewey s-a folosit de descoperirile psihologiei timpurilor sale, astfel a analizat arcul reflex și a considerat că prin acesta poate să explice natura și mecanismul activității umane, fără să comită greșelile behaviorismului radical. În opinia sa arcul reflex trebuie văzut într-o unitate organică și comprehensivă: stimulii, sistemul central și reacțiile de toate felurile reprezintă un întreg, în nici într-un caz nu pot fi

interpretate ca entități separate. Prin acest demers Dewey a dorit să elimine gândirea dualistă tradițională și a încercat să integreze rațiunea și afecțiunile, organismul și mediul într-un tot unitar. Tocmai din acest motiv omul nu este niciodată separat de lumea înconjurătoare și depinde mult de relațiile umane pe care le inițiază. Mediul social este de fapt instrumentul realizării de sine pentru orice individ, limbajul folosit este definitoriu pentru evoluția fiecăruia. Existența capătă sens prin interacții sociale, prin sensurile comunicate. Ființa umană se autoevaluează prin evaluarea primită de ceilalți, oamenii din jur oglindesc comportamentul individului, astfel conduita este întotdeauna socială. Chiar și atunci când dorim să ne delimităm de mediul social în care ne aflăm, de fapt reflectăm la acel mediu și după părerea lui Dewey, nu încetăm nici un moment să fim sub influența pozitivă, sau negativă a acestui context. Obiceiurile sociale sunt exprimate prin habitusuri, care fac posibile reacțiile noastre sistematice la impulsuri asemănătoare. Habitusurile sunt instrumente de coordonare a relației noastre cu mediul în care existăm, ele pot fi formate prin procese de învățare. În vederea creșterii permanente, individul este nevoit să integreze noi habitusuri pentru a-și ușura reacțiile la diferite situații de viață. Apar însă acele situații neprevăzute pentru care nu avem un habitus format, adică situațiile problemă. Dimensiunea poate cea mai importantă a existenței umane în viziune lui Dewey este ceea ce înseamnă rezolvare de probleme. În acest sens a elaborat un algoritm de rezolvare de probleme, modelul a fost reluat și prelucrat de mai multe ori în cursul vieții sale. Modelul în general conține cinci trepte: constatarea problemei, definirea dificultății apărute, elaborarea alternativelor de rezolvare, alegerea metodei potrivite și în ultima fază testarea soluției alese. Dewey a propus acest model pentru problemele individuale cât și sociale, el fiind conștient că este o propunere perfectibilă dar care în acel moment i s-a părut cel mai eficient mod de operare. Cum viața oamenilor se concentrează în jurul anumitor probleme care se vor soluționate, pentru că toți dorim să ajungem într-o stare de echilibru relativ, învățarea modelului său este de mare importanță.

Pentru ființa umană contactul, interacția cu mediul înconjurător este exprimat prin experiență, concept fundamental pentru Dewey. Experiența nu este egală cu cunoașterea dar nici nu este ceva întâmplător. O interacție devine experiență în cazul în care învățăm ceva din ea, are efect asupra vieții noastre, astfel experiența arată către viitor, are legătură cu proiecțiile noastre. Atunci când individul are o experiență, se instalează aceea unitate dintre organism și mediul înconjurător care a fost subliniat de nenumărate ori de Dewey[1]. Sunt două tipuri de experiențe: cele primare și cele reflective. Experiența primară este un material prim, care încă nu este prelucrată de rațiune, în timp ce experiența reflectivă este mai complexă, este rezultatul interpretării experiențelor primare. Desigur, cele două nu pot fi delimitate clar și se interpretează reciproc, granița dintre ele este dinamică. Dewey a accentuat faptul că prin experiență omul este

într-o tranzație permanentă cu natura, existând o continuitate specială dintre om și mediu, fără de care am înceta să trăim.

Deși Dewey nu a fost un gânditor religios, în sensul strict al cuvântului, a abordat în câteva scrieri ale sale experiența religioasă, aspect important al vieții oamenilor. Deja la începutul secolului XX a remarcat faptul că instituțiile bisericii nu mai au credibilitate, pierzând-și forța integratoare în viața socială. Dogmatismul bisericii, faptul că afirma că deține un adevăr unic și special a dus la falimentul intelectual al său într-o epocă în care științele au cunoscut un elan deosebit. Dewey credea că sarcina bisericii ar fi asistarea oamenilor în a-și găsi valori proprii, în dezvoltarea relațiilor interumane, în ușurarea acceptării mortalității, nici într-un caz nu ar trebui să încerce să răspundă la marile mistere ale naturii. Ceea ce pentru Dewey era și mai grav, era faptul că biserica a dat faliment și moral, ea susținând de multe ori interese politice și economice discutabile. În loc să îndemne la unitate și solidaritate, reprezentanții bisericii au fost cei care de multe ori în istorie au generat conflicte majore. Dewey credea că experiența religioasă ar trebui să însemne o activitate în interesul unui ideal, nu supranatural, doar un conglomerat de valori în care putem crede neconținut. Astfel și Dumnezeu poate fi interpretat ca uniunea tuturor energiilor și valorilor la care ar merita să aspirăm.

Experiența științifică, la fel ca și experiența religioasă s-a născut din nesiguranța oamenilor în opinia lui Dewey, deosebirea dintre ele fiind faptul că religia a încercat să disipeze aceste nesiguranțe, știința în schimb a profitat de ele, pentru că i-a ajutat în mod productiv cercetările. Știința are aceeași model de rezolvare a problemelor ca și gândirea cotidiană, diferența dintre ele fiind doar de gradul de rigurozitate. Gândirea cotidiană operează în stereotipuri, individual, ceea ce științifică analizează amănunțit detaliile, relațiile dintre lucruri. Dewey a încurajat promovarea rezultatelor științifice în fiecare domeniu al vieții, dar nu a fost victima unei atitudini exagerate față de aceasta. A considerat că sarcina științei nu este doar aflarea unor soluții ci și reflectarea asupra scopurilor științei, aflarea de noi metode în logica științei, metode care transformă dubiul în forță creatoare. Atitudinea științifică corectă este la fel de importantă ca aflarea unui nou rezultat științific, această atitudine trebuie să fie lipsită de dogmatism, prejudecăți și interese proprii, fiind doar dorința pură de cercetare și aflarea adevărurilor noi. Aceste adevăruri științifice în viziunea lui Dewey sunt rezultatul unor colaborări răbdătoare, bazate pe reflexie, experimentare, expuse la un permanent proces de falsificare. Rezultatele științifice pe de altă parte sunt complexe, impersonale, știința în sine nu poate fi făcută responsabilă pentru modul în care rezultatele sale sunt aplicate – Dewey a refuzat animismul, care considera vinovată pentru relele oamenilor tehnica, invențiile științifice. În cazul acesta de vină sunt acele valori morale care au împins de multe ori către naționalism, lipsire de libertate, violență.

Pentru Dewey arta este și ea o modalitate de a experimenta lumea, experiența artistică nefiind foarte deosebită de cea cotidiană. Dewey s-a luptat mereu împotriva concepției de muzeu al artei. Experiența artistică de obicei s-a concretizat în obiecte de artă și prin frumusețea lor deosebită în decursul secolelor au căpătat prestigiul care le-a separat de experiența cotidiană. În antichitate arta încă era organic legată de viața de zi cu zi, exprima sentimentele civice ale cetățenilor. Dewey regreta faptul că în modernitate obiectele de artă au fost așezate pe un piedestal, astfel s-au izolat de viața oamenilor în galerii, teatre, colecții. Dewey era de părere că această segregare trebuie desființată, estetica - ca de altfel filosofia în general - trebuie să integreze într-o unitate organismul și mediul înconjurător. Experiența artistică se naște din lipsa de echilibru dintre aceste două, căutarea și găsirea echilibrului dă naștere la opere de artă. Concepția lui Dewey despre experiența științifică și cea artistică poate fi rezumată astfel: *știința caută să dizolve stările de echilibru și armonie pentru că nesiguranța, dubitarea este productivă pentru ea, arta în schimb celebrează momentul echilibrului și stabilității, găsirea unității și armoniei este vitală pentru ea*[2].

Dewey a văzut o legătură strânsă dintre transformările vieții morale și cele ale naturii, credea că în funcție de ce efect are comportamentul nostru asupra mediului natural putem decide valoarea activității respective. Desigur, moralitatea este legată în primul rând de viața socială, faptele individului se răsfrâng asupra sa. Dewey a pornit de la nevoile individului dar a considerat ca scop principal bunăstarea societății, acesta nu însemnând că a uitat de interesele individului - pur și simplu credea că diversitatea sentimentelor individuale poate fi pusă în slujba societății. În probleme morale la Dewey trecutul avea doar rolul de mijloc pentru scopul mult mai important: înțelegerea prezentului și formarea viitorului.

Moralitatea reflectivă implică și permite diferențe de opinii, deschidere față de ceilalți, chiar și față de greșelile celorlalți oameni. Etica tradițională pretindea conformitate față de indivizi, moralitatea reflectivă îndeamnă la toleranță, la acceptarea și cercetarea diferențelor. Pentru Dewey era important faptul că habitusurile nu se formează într-un vid moral, societatea întotdeauna este responsabilă de relele comise de indivizi. Habitusul greșit poate fi schimbat treptat și indirect, prin schimbarea condițiilor sociale, selectând acele impulsuri care vor da un rezultat mai bun. De fapt, acesta ar fi și rolul educației: reconstrucția inteligentă a mediului în care tinerii își formează habitusurile. Criteriul fundamental al valorilor morale este pentru Dewey creșterea, scopul nefiind un punct final la care vrea să ajungem, ci procesul de dezvoltare, de îmbogățirea morală a individului. Binele societății constă în interacțiuni și cooperare permanentă, izolaționismul scade șansa libertății, nu permite alternative.

Democrația și reconstrucția politică au fost subiecte permanente pentru Dewey, în decursul deceniilor a format o viziune originală în această privință. Dewey a devenit privitorul conștient al situației politice din Statele Unite într-o perioadă contradictorie, când lângă înnoirile revoluționare încă era prezent sclavagismul, lângă principiile morale noi supraviețuia status quo-ul secolului XIX. Dewey a fost de părere că o reconstrucție politică fundamentală este iminentă, pentru că democrația gândită de predecesori era funcțională în condițiile vechi, dar pentru urbanizarea rapidă apărută la finele secolului XIX este nevoie de noi soluții. Dewey credea profund în capacitatea americanilor de a învăța din greșelile anterioare și de a se întoarce către viitor. Reconstrucția propusă de Dewey s-ar putea realiza după modelul de rezolvare a problemelor, ceea ce în prima fază ar însemna o elaborare intelectuală de soluții, rezultat al unor activități cooperative al oamenilor de știință și filosofi. În a doua fază ar urma testarea democratică, de către cetățeni a soluțiilor teoretice propuse. În această privință concluzia lui Dewey este că idealurile politice, ca democrația, dreptatea, egalitatea au un sens, care nu se schimbă în timp, dar care se adaptează contextului în schimbare: doar prin actualizarea lor pot ajuta la soluționarea problemelor societății prezente[3].

Democrația în interpretarea lui Dewey este modalitatea în care indivizii pot să se autoîndeplinească, astfel ea nu este doar o simplă formă de guvernare ci un mod de viață, o experiență comunicațională. Dewey a avut o credință profundă în dorința oamenilor de a se consulta, de a se convinge reciproc prin dialog și de a forma opinii comune, învățând din greșelile proprii. Metoda democratică, prin urmare, constă într-o atitudine tolerantă, atitudine care acceptă relativismul istoric. Sistemele democratice trebuie să aibă ca scop principal fericirea fiecărui individ, pentru acest țel este nevoie de comunicare autentică permanentă în vederea acceptării diferențelor de opinii. Dewey totodată credea în dorința oamenilor de a duce o viață împlinită, bogată, generatoare de creștere, iar acesta poate fi realizată într-un mediu democratic. Educația democratică are ca scop în viziunea lui Dewey formarea imaginației creatoare, învățarea felului în care diferitele societăți au dat noi semnificații lumii înconjurătoare. Sarcina educației este prezentarea multitudinii de perspective, fără a decide cine are dreptate, doar cunoașterea fără prejudecăți al celuilalt fiind esența activităților educatoare.

CONCLUZII

Dewey a fost multe decenii de-a rândul intelectualul de marcă al Statelor Unite, o dispută filosofică mai amplă nu s-a încheiat până ce el nu și-a exprimat părerea. Studiind opera sa putem înțelege de ce unii analiști îl consideră autor politemporal și de ce se poate vorbi de o renaștere a operei sale.

Dacă am dori să evidențiem importanța lui Dewey, trebuie să menționăm modul în care el a conceput filosofia, și implicit educația, ca un mijloc pentru

adaptare la mediu și pentru soluționarea problemelor societății. Filosofia nu mai caută, în opinia sa, adevăruri absolute, sarcina ei – spune pragmatistul veritabil – este mai degrabă găsirea unor metode și ipoteze pentru rezolvarea problemelor acute, actuale. În confruntarea noastră zilnică cu noi situații-problemă suntem nevoiți să transformăm permanent ceea ce numim adevăr. La fel evoluează și concepția despre democrație în viziunea lui Dewey. Constituția americană conține principii formale, astfel reprezintă măsuri universale, aplicabile pentru orice societate, în orice epocă. În opinia lui Dewey fiecare individ ar trebui să interpreteze în mod creativ sensul democrației iar instituțiile democratice trebuie să evolueze în așa fel încât să exprime nevoile și habitusurile oamenilor. Democrația personală a lui Dewey nu poate fi salvată de pericolele din afară, doar atitudinea indivizilor o poate face funcțională, atitudine care se formează în mare măsură de sistemul educațional. Dewey a condamnat comportamentul duplicitar, care declarativ condamnă intoleranța, dar care în realitate nu este capabilă să accepte diferențele. Dewey a crezut profund în capacitatea oamenilor de a lua decizii democratice și în raționalitatea critică. Totuși, el nu a reușit întotdeauna să fie critic în acest sens, gândirea sa holistică refuza dualismul care însă este deosebit de importantă pentru o abordare critică. Analizii săi sunt de părere că Dewey a fost mult prea optimist în privința democrației, a subestimat forțele negative, care au dus la tragedii morale, și a supraestimat atitudinea rațională, disponibilă la comunicare a oamenilor. Totuși, ideea lui Dewey conform căreia comunicarea ar putea salva democrația, este o idee, care și astăzi e demnă de reflectare. Dewey a identificat corect importanța interacțiunii și a comunicării, în secolul XXI., când interconectivitatea, interdependența socială, economică a oamenilor este din ce în ce mai mare, rămâne de văzut în ce măsură sunt capabili indivizii să realizeze legături autentice în acest context. Școala concepută de Dewey ar avea un rol major în orientarea tinerilor, în formarea gândirii critice ca sistemul tehnologic imens să nu-l acapareze, să atenueze tensiunile dintre rețea și individ și să-l ajute în procesul de autoîndeplinire. În contextul actual în care izolaționismul este din ce în ce mai mare, metodele cooperative propuse de Dewey au un rol covârșitor în formarea personalității tinerilor. De asemenea, învățarea bazată pe rezolvarea de probleme este esențială într-o lume care se caracterizează prin soluții „readymade”, fără să implice creativitate. Este evident, că educația în concepția lui Dewey depășește zidurile școlii, școala și societatea sunt în interacțiune permanentă, astfel filosofia educației devine filosofia vieții. Dewey nu a pretins niciodată că știe soluția universală pentru generațiile care urmează, relevanța lui constă tocmai în faptul că a fost mereu conștient cât de greu este de prevăzut, ce fel de lume va fi ceea la care îi pregătim pe tinerii de azi. Singura opțiune viabilă este să-i învățăm să fie stăpâni pe sine, să reușească să se folosească de propriile calități și să determine acele modalități în care se pot folosi cât mai eficient de mediul lor. Nu

există, deci, soluții și răspunsuri finale, fără echivoc, meritul lui Dewey este că a pus acele întrebări care și acum sunt relevante și a formulat răspunsuri care generează noi căi de pornire[4].

NOTE

[1] Crețu, N., John Dewey ca pedagog. Viața și opera, Institutul de Arte Grafice Cartea de Aur, București, 1940.

[2] Dewey, J., Dewey, E., Școlile de mâine (trad. G.I.Simeon), Editura Librăriei Principele Mircea, București, 1937.

[3] Sacaliș, N.; Nicolescu, V., Studiu introductiv, J. Dewey, Democrație și educație, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972.

[4] Stanciu, Gh. I., Pedagogia secolului XX, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.

METODE DE PREDARE A ISTORIE ARTELOR PLASTICE ȘI DESIGNULUI

Rocaciuc Victoria,
doctor în studiul artelor, conferențiar cercetător,
Insitutul Patrimoniului Cultural al AȘM

Annotation

The research is devoted to studying and completing the methodological arsenal for the studying of the history of universal and national arts and design and, in essence, it is related to the study of the main stages of analysis and description of an artwork, of the peculiarities of ideas, of the content and the message; of the formal-stylistic, technical, compositional aspects in studying the trends and influences specific to the historical stage of cultural development of a nation.

Keywords: observation, literary description, scientific description, analysis, explanation, literary commentary, interpretation of art work, note, documentation.

Sursele documentare la disciplinele „Istoria artelor plastice” și „Istoria designului” oferă informații eterogene din perspectiva metodelor și procedeelelor de receptare și cunoaștere a operelor marcante. Complexitatea sarcinilor disciplinare constă în faptul că o atenție egală trebuie să fie acordată diverselor domenii ale artelor: picturii, graficii, arhitecturii, sculpturii și artelor decorative, inclusiv genurilor: portret, peisaj, natură statică, compoziție de gen cu subiecte tematice variate. Stilurile sunt preconizate a fi structurate pe țări, artiști și opere